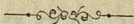

Pokojni moj!

Šalo igra v enem dejanji.

Po francoski:

„Mon premier!“

Comédie en un acte par N. Fournier & G. Bondon,

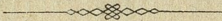
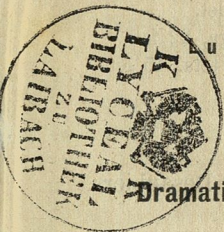
poslovenila

Lujiza Pesjakova.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Tisk „Národne tiskarne.“

1873.

OSOBE:

Pavel Champagnol, 30 let.

Fernambuc, bivši odvetnik, 50 let.

Helojiza, Champagnolova soproga, 22 let.

Hermína Desaubiers, Helojizina teta, 45 let.

Zalka, hišna, 18 let.

Godi se v Auteuilu pri gospé Desaubiers.

Prvi prizor.

(Ličen salon, iz katerega se vidi na vrt. — Vrata zadaj na desni in na levi.)

Hermina (sedé na kanapeju bere). **Helojiza** (sedé na drugi strani veze). **Zalka**.

Hermina (neha brati). Kakošna zapeljivost pri malopridnih teh ljudéh, in — kako dobro umejem strasti, katere budé. (Bere:) „Sovražnik se bliža —“

Helojiza (preneha s svojim delom). Deset je že ura! — Vprašam vas, kaj neki dela v Parizu?

Zalka (stopivši v salon). Časniki in pisma za milostivi gospé. (Čitaje napis:) A Madame, Madame Desaubiers.

Hermina (stegnivši roko). Daj! (Vzame Zalki neko brošuro iz rok.) „L' Echo des Feuilletons!“ — To se pač pravi prazno slamo mlatiti. (Vrže knjižico na stran.)

Zalka (bere drugi napis). A Madame, Madame Champagnol.

Helojiza (stegnivši roko). Daj! Ah, Bazar! Pogledjmo, ali je moje delo kaj podobno modelu.

Zalka (kazaje pismo). Tukaj je še pismo; pa ne vem — ali — (Čita napis:) A Madame Pontorson, à Auteuil.

Hermina } (stegnivši roki v istem trenutku).

Helojiza } Daj!

Zalka. Hm!

Hermina. Name je.

Helojiza. Brez zamere, name!

Hermina. Kaj še —

Helojiza. Mar nissem vdova Pontorsonova, zopet omožena?

Hermina. Ali nissem ločena žena Pontorsonova?

Zalka (v zadregi). Za katero neki je pisemce?

Helojiza (vzame pismo in gre proti gospé Desaubiers). Ne zamerite, ali kot pokorna netjaka, ker pokojni moj soprog je bil netjak vašega moža, vam prepuščam prednost, da vi prva berete.

Zalka (odide).

Hermina. Ne, ne, draga moja, odpečati ti poročilo; jaz nimam skrivnostij! Jaz — (Izdihne.) Oh ne, nimam jih ne!

Helojiza (je odprla pismo). Bilo je res meni namenjeno — stara prijateljica, ki še nič ne vé o drugi moji možitvi, me vabi na velik ples v četrtek.

Hermina (seže spet po svoji knjigi). Kje

sem ostala? Pa ravno ko je bilo najlepše, me je zmotila! (Čitaje:) „Sovražnik se bliža —“

Helojiza. Draga tetka, prosim, pustite svoj roman, pečajva se rajši z bolj zanimljivo rečjo.

Hermina. Je nij na svetu bolj zanimljive — nij mogoče!

Helojiza. In moj soprog?

Hermina. Kaj, tvoj soprog? Daj mu vsaj toliko časa, kolikor ga potrebuje za pot.

Helojiza. Že dva dni je od doma!

Hermina. Kaj je laglje uméti nego to? Ali ne veš, da je konec meseca? Vsak človek ti bo povedal, da ob dnevih računov —

Helojiza. Ah, konec meseca, računi! Prazen izgovor morebiti!

Hermina. Pojdi, pojdi, vendar ne bodeš na sumu imela vrlega Champagnola, in to že po šestmesečnem zakonu?

Helojiza (burna). Draga teta, jaz nemam nikakega suma, ali nepotrpežljiva sem, to je. In ko bi res bila ljubosumna, vam pač nij treba čuditi se. (Stopivši pred gospó Desaubiers.) Kajti tudi vi ste nekdam —

Hermina (ustane). Molči! Jaz sem imela uzrok: bil je tako lep, moj Anastazij, in tako mlad! In jaz sem ga oboževala, tega izdajico! Ali predobro je vedel, da ga ljubim.

Helojiza. Da, to je bila nesreča, to!

Hermína. In pod pretvezo, * da ga preveč nadlegujem s svojo ljubeznijo, porabil je zase to, da sva bila poročena na Angležkem in se skliceval na postavo o razvezi zakonov, postavo, ki je jako trda za naš ubogi spol. In — ločena sem bila; nijsem bila ni dekle, ni žena, ni vdova! — nič, nič, nego obžalovanja vredna stvar! Oh, kdo mi pové, kaj se je zgodilo z nezvestim mojim možem. Dvanajst let sem se nadejala njegove vrnitve; sicer bi se bila v drugič omožila kakor ti — ali zdaj bo tudi kmalu konec mojega potrpljenja, in če pride —

Zalka (prišedši). Milostivi gospé, prišel je —
Helojiza. Moj soprog?

Zalka. Ne, gospá, vlak je došel brez njega.

Hermína. Nu, kaj je tedaj?

Zalka. Obiskat vas je prišel prileten gospod, katerega ne poznam.

Hermína. Obiskat? Zdaj, tako zgodaj?

Zalka. Meni se zdi, da se ta gospod ne briga dosti za naše šege.

Helojiza. Sprejmite ga vi, teta; meni se res ne ljubi. (Odide.)

Hermína (sama). To mi je preveč; vselej kader se oglasi kak obiskovalec, mislim, da se bo prikazal Anastazij.

Zalka (oznanjaje). Gospod Fernambuc!

Hermina (sama seboj). Fernambuc! To imé!

— Kakošni spomini!

Zalka (uvede Fernambuca in odide).

Drugi prizor.

Hermina. Fernambuc.

Hermina (sama seboj). Zares, on je — po dolgih pet in dvajsetih letih!

Fernambuc (s priklonom). Gospá Desaubiers?

Hermina (koketno). Da, gospod!

Fernambuc. Res? Je-li mogoče?

Hermina. Da, kako pa, Hermina Desaubiers.

Fernambuc. Hermina! Zlatolasa Hermina!

Hermina. Katera si je pridéla spet svoje dekliško imé.

Fernambuc (sam seboj). Škoda, da si je pridela samo imé. (Glasno.) Da, da! Res, to ste vi! (Sam seboj.) Saperlot, kako se človek spremeni!

Hermina (sama seboj). Še zdaj je lep mož.

Fernambuc. Spominjam se, da sem nekdaj vêrže koval zlatim vašim kodrom na čast.

Hermina. Ah, nijsem jih še pozabila.
(Sédeta.)

Fernambuc. Ah, takrat sem bil zaljubljen v vas, vzeti sem vas hotel; ves nor sem bil — pa je drug prišel, mlajši nego jaz, mlajši nego vi in — zavrgli ste moje srcé, potem pa —

Hermina (ginena). V svojem obupu ste šli —

Fernambuc (mirno). Kupit si odvetništvo v Montluçonu. Danes sem je spet naprej prodal in — evo me!

Hermina. Ali ste še samec?

Fernambuc (vesel). Še, hvala bogu!

Hermina (ginena). In vi ste — mene iskali? Pa ste čuli o moji osodi, o ločitvi, ki me je osvobodila, in zdaj ste prišli, da bi —

Fernambuc (mirno). Da bi kupil posestvo. Champagnol, moj mladi prijatelj, nekdanji vajenec v moji pisarni, katerega sem včeraj srečal v Parizu, mi je pravil, da je tu neka hiša na prodaj.

Hermina. Da, tekoj tù zraven!

Fernambuc. Imela sva rendez-vous na kolodvoru, pa menda je zamudil vlak.

Hermina (zase). Kupčija s posestvom je le izgovor. (Glasno.) Ah, ubogi moj gospod Fernambuc, dobro umejem vašo jezo, vaš srd.

Fernambuc. Moj srd?

Hermina. Nesrečnega sem vas stvorila z nekdanjo svojo trdosrčnostjo!

Fernambuc. Oh, nesrečnega — to se pravi —

Hermina (prilizneno). Nebo je ostro kaznovalo mojo slepoto.

Fernambuc. Eh?

Hermina. Vam, prijatelju prve svoje mladosti smem povedati, da je uboga Hermina veliko trpela.

Fernambuc. Nij mogoče? Pa kaj tacega?

Hermina. Povedala vam bom vse ob doljih zimskih večerih. Kako sladki bodo ti pogovori — zdaj, ko ste moj sosed.

Fernambuc. Ne zamerite, še nisem.

Hermina (ustajaje). Ah, ne pustim vas več od sebe; v drugič se ne boste pritoževali, da sem mrzla.

Fernambuc (zase). Ravno nasproti, prevroča, vsa prevroča! Kaj zlodeja neki hoče?

Tretji prizor.

Prejšnja. Helojiza. Nekaj pozneje Pavel.

Helojiza. Vendar je prišel! Videla sem ga, ko je stopil iz vagona.

Fernambuc. Kdo — ali Pavel?

Helojiza. Ah, gospod —

Hermina (predstavlja je Fernambuca). Gospod Fernambuc, prijatelj, kateri mi je bil nekaj časa izpred očij izginil.

Fernambuc. Da, nekaj časa — kakih pet in dvajset ali trideset let.

Helojiza (Fernambucu). Vaše imé gospod, mi nij bilo neznano; moj soprog ga je izgovoril mnogokrat.

Fernambuc. Pavel in jaz sva stara znanca, on je vrl dečko, odkritosrčen, malo priprost morebiti, predober —

Pavel (veselo vstopivši). Dosti, dosti! O pravem času pridem, da ti prihranim konec moje pohvale. Ali si se sam predstavljal? Dobro, dobro! (Gospé Desaubiers.) Sluga pokorni, čestita tetka! (Helojizi.) Zdaj se bom spet oddahnil pri tebi; glavo sem imel polno računov, podrl sem cele hribe števil: pa hvala bogu, denarnica je zaprta in iz pisarnične teme bežim na svitlo solnce! Dobro sem zaslužil nedeljski počitek. Kako sem hrepenel poljubiti te, draga Helojiza! (Hoče poljubiti jo.)

Helojiza (odmikaje se). In zato ste dali tako dolgo čakati nase?

Pavel. Tega je kriv moj strežaj. Ker sem

bil delal do pozne noči, naročil sem mu, naj me zbudi ob šestih; nesrečnež je pa prosil hlapca, naj ga pokliče ob petih, toda ta je zraven njega smrčal še ob osmih.

Helojiza. In vi ste dalje spali?

Pavel (galantno). Brez dvombe, kajti sanjalo se mi je od tebe. (Prijeti jo hoče za roko).

Helojiza (odtegnivši mu roko). Preprijazno! Meni se zdi, da bi vroča želja, po dvadnevni ločitvi zopet videti svojo soprogo, morala biti najboljši buditelj za moža. Ah, pokojni Rudolf ne bi se bil tako spozabil!

Fernambuc. Kdo je ta Rudolf?

Pavel (tiho Fernambucu). Pokojni njen prvi mož, s katerim me bo še umorila; vse svoje življenje ga kliče iz groba. (Sede na kanapé zraven Helojize.) Nič novega, kar me nij bilo tukaj?

Helojiza. Nič — razen tega-le vabila za četrtek. (Dá mu pismo.)

Pavel (bere napis). A Madame Pontorson! Kaj pa jaz?

Helojiza. Vi, prijatelj, vi me boste tje spremili.

Pavel. Ne vidim, da bi bil povabljen.

Helojiza. To se razume samo po sebi. Vi predstavljate —

Pavel. Pokojnega? Lepa hvala! (Vrnivši jej pismo.) Naj vas spremlja njegova senca!

Helojiza (mečkaje pismo). Kaj ljubeznjivo!

Pavel (Fernambucu). Prijatelj, ali ne pojdeš gledat posestvo, katero je na prodaj?

Hermina. In katero vas mora držati pri nas?

Fernambuc. Oh, nij take sile!

Hermina. Mična villa je, blizu taka, kakor ta-le moja.

Fernambuc. Ah! Ali je ta vaša?

Pavel. Da, z zemljišči in gozdi okolo nje.

Fernambuc. Lej, lej! — Koliko oralov?

Hermina. Ne vem; notar ima vse račune od nesrečne te možitve.

Fernambuc. Od te nesrečne možitve imate torej —

Hermina. Pet in dvajset tisoč lir na leto.

Fernambuc. Pet in dvajset tisoč, ah! Draga sosedu, jaz pojdem k notarju, zaradi onega posestva. (Pavlu.) Mudi se — morebiti je več kupcev.

Pavel. Da, in med njimi eden, ki se zelo zanima za to posestvo, kakor se sliši; že nekaj časa popotuje po naših krajih.

Fernambuc. Z notarjem Taupinom sva stara prijatelja, pogodil se bom ž njim — da, in odpeljal se šelé ob treh in pet in trideset —

Pavel (ustane). Ne boš se odpeljal; ti ostaneš pri nas, dokler se ne sklene kupčija.

Fernambuc. Kaj res?

Hermina. Prosim vas, Fernambuc!

Fernambuc. Sprejemem ljubeznjivo ponudbo, milostiva gospá!

Hermina. Zalka! Pripravi za gospoda paviljon na vrtu. (Fernambucu.) Preobleči se moram! — Vendar sem zopet našla prijatelja!

Fernambuc (z občutkom). Prijatelja iz vsega srcá! Srcé se pač ne postara!

Hermina (nežno). Nikdar se ne postara.

Fernambuc. Še pomladí se.

Hermina (proži mu roko). Da se zopet vidiva, Teodor!

Fernambuc (poljubovaje jej roko). Da se zopet vidiva, Hermina!

Hermina (odide na levo).

Četrty prizor.

Pavel. Helojiza. Fernambuc (govoreč s Zalko, katera mu paviljon kaže, odide žnjo za trenotek).

Helojiza. Prekrasno! Kaj vam vse pride na misel! Povabiti tega tujca!

Pavel. To je prijatelj, ki nij nadležen; zagotavljam te.

Helojiza. Nadležen ali ne, vzel vam bode še to trohico časa, ki vam jo puščajo opravila; meni se zdi, da vam je njegova družčina bolj prijetna kakor moja.

Pavel. Ah, Helojiza, kako moreš misliti kaj tacega!

Helojiza. Kaj se hoče? Še to sem morala dočakati, jaz uboga reva!

Pavel (zase na stran). Aha! Uže spet tista poje — stavim, da bo kmalu Rudolf prišel!

Helojiza. To je žalostno, posebno ker nijsem navajena enake malomarnosti.

Pavel (zase). Ali nijsem rekel? Uže prihaja!

Helojiza. Žalostno je doživeti tako nasprotje. O moj bog, Rudolf — —

Pavel (zase). Na, tukaj je!

Helojiza. Bil je tako pozoren, tako neizmerno skrben za svojo srečo! — On bi nikoli ne bil pritiral v svojo hišo človeka, ki moti sladkosti onih trenutij, katera ljubeča srca rada sama seboj uživajo.

Pavel (med zobmi). Kako sladka so trenutija, kader sva sama!

Helojiza. Kaj ste rekli?

Pavel. Rekel sem, gospá, da nijsva sama,

če je vedno tretji med nama. Nikoli nij duéta pri nas, vedno le tercéti, v katerih ima glavno nalogo tist ki nazaj hodi, moja naloga pa nij kaj briljantna: on poje tenor, jaz bas! Vražji položaj! (Zugaje.) Ah, ko bi le bil res tukaj!

Helojiza. Potem pa vas ne bi bilo.

Pavel. Prav imaš, mene ne bi bilo — (Nepremišljeno) in to bi bilo morebiti boljše.

Helojiza. Ah! Gospod!

Pavel. Ne zameri, ne zameri, morda nemam prav, ali taka je, če človeka venomer šivanjke zbadajo.

Helojiza. Da, pritožujte se še, ko imam le jaz uzrok za to! — Ah, to bi bila morala naprej vedeti; ali more kdo bolj nesrečen biti nego sem jaz!?

Pavel. Solze! Solze! Čuj, Helojiza, draga moja —

Helojiza. Pustite me, gospod, vi se mi studite! (Hitro odide na desno. Sliši se, da vrata dvakrat za sabo zaklene.)

Peti prizor.

Pavel. Fernambuc.

Pavel. Dobro! Zaprla se je — še bariкаде postavlja zoper mene! Celó njen drugi soprog

nijsem več. (Fernambucu, ki od zadaj prihaja.) Nič ne štejem, ničla sem! Glej, prijatelj, glej!

Fernambuc. Ali tako ti praznuješ svoje nedelje?

Pavel. Oh, dan je eden ko drugi. Prijatelj, kako si srečen, da si samec! V začetku tega pač nijsem čutil. Ljubeznjiva majhna ženica, krotka, prijazna, ki nij govorila o ničem drugem, nego o meni! Medeni tedni nama so podarili obilo svoje slasti; ali ko je bilo treba lotiti se delavnega življenja — kajti od same ljubezni nij moč živeti — oh! takrat sem videl vzhajati iz kota moje spalnice neko senco, bila je s kraja blede, meglena, zbog moje pohlevnosti pa jačila in oživiljala se je od dné do dné; zdaj je pošast, oborožena od glave do petá, katera se na pomoč kliče zoper mene: nij ga dneva, da mi gospá vdova Pontorsonova ne bi dala svojega pokojnega pod nos.

Fernambuc. Človek bi znorel.

Pavel. In kaj mi je stvoriti? Ljubim jo še bolj ko nekda, svojo Helojizo, ali marveč svojo Artemizijo, to je, njegovo Artemizijo! — Kaj mi je stvoriti? — Največa moja pozornost njegove nikoli ne doseže; moja darila nijso nikdar po novi šegi, vsa moja oblačila so slabo narejena, moji zavrtniki slabo privezani. Pokojni je moral biti prav cvet možke dovršenosti, vzor elegance, s

kratka „lion“ — ta zver! Vse pod solncem napreduje, samo rod soprogov menda hodi rakovo pot. Ah, zakaj nissem jaz bil njen prvi mož, jaz edin in sam! Helojiza ne bi poznala drugega nego mene, in jaz bi bil najlepši, najboljši in najbolj ljubeznjivi soprog na svetu.

Fernambuc. Mogoče; pa kaj hočeš? Prejšnji, moj dragi, ima zmeraj veliko prednost in ta je, da ga več nij in da ga domišljija ustvarja, kakor jej drago, okinčanega z vsemi čednostimi, z vsemi zaslugami! Jaz na tvojem mestu, jaz bi se maščeval.

Pavel. Maščeval? Kako? Saj nissem vdovec! Kje pa si čem vzeti „pokojno?“

Fernambuc. Bah! Saj je dosti drugih, ki so žive — bolj ali manj!

Pavel. Ah! prijatelj —

Fernambuc. Na mojo vero, s ženó, ki barikade postavlja, treba spustiti se v boj; le sè zmagami je moči utrditi svojo oblast.

Pavel. Vse to je prav lepo in dobro; ali, če hočeš prekositi svojega prednika, moraš vsaj poznati ga, in jaz nikoli nissem videl tega gospoda; nič drugega mi nij znano o njem kakor njegove popolnosti, namreč to, kar mi je povedala neutilajzna njegova vdova, in rad mi boš verjel, da sem tega dosti imel pa da nissem izpraševal je še na drobno.

Fernambuc. Bom jaz pri notarju kaj pozvedel; upam, da se najde sredstvo, po katerem bode vrnila se sloga v tvojo hišo, da bomo potem vsi štirje uživali največo srečo.

Pavel. Kaj praviš? Vsi štirje?

Fernambuc. Se vé da, kader bom oženjen —

Pavel. Ti se ženiš, ti?

Fernambuc. Zakaj pa ne?

Pavel. Varuj se!

Fernambuc. Pri meni je ravno narobe. Prvi mož pošast in drugi — jaz! Vse upanje imam, da me bo oboževala.

Pavel. Tvoja izvoljena je torej vdova?

Fernambuc. Več ko to; ločena je.

Pavel. Najina teta?

Fernambuc. Da! Žalovala je po meni, njeno obnašanje mi je dokaz. Njeno srce hrani pregorečo ljubezen — obsula me bode žnjo, stregla mi, da bo veselje, in potem — premoženja ima še enkrat toliko kakor jaz! — Jaz hitim novic iskat za-te in za-se; kmalu, nadejam se, bode ti tvoj stari prijatelj pokazal, kako se premaga prednik. (Odide.)

Šesti prizor.

Pavel. Pozneje **Zalka.**

Pavel (sam). Kaj mu je le na mislih, da jemlje teto, žensko, katere mož še živi! Rajši imam pa še posel s senco, vkljub mrtvaški gloriiji, katera obdaja čelo moje môre. — Ali kakošno čudapolno človeče je moralo to vendar biti! Dvajsetkrat sem že hotel popraševati, pa se mi je presmešno zdelo — toda, na mojo vero, vedno slabše je! — Kdo neki bi kaj vedel? (Zapazivši Zalko, ki nese cvetljice za vaze.) Stoj — **Zalka**, vnuka prejšnje vrtnarice — izrejena je tukaj, nemara — (**Zalki**;) He, deklé, pojdi sem!

Zalka (pristopivši). Kaj bi radi, gospod?

Pavel (tiho). Pst! Nij treba, da naju kdo sliši, zlasti gospá ne. Nekaj te moram vprašati — na skrivnem.

Zalka (sramožljivo pobesi oči). Ah, gospod!

Pavel. Eh, nič tacega ne misli, o tem nij govora — (**Zase**;) Lejte si nedolžnost! (**Glasno**;) Povej mi, **Zalka**, ali si poznala pokojnega Pontorsona?

Zalka. Katerega, gospod?

Pavel. Katerega? — Saj sem rekel, pokojnega; torej to ne gre na tistega, ki še živi: pokojnega jaz menim, namreč —

Zalka. Ah, da — vašega!

Pavel. Mojega? Túle ga imaš! Nu, da, da! Mojega!

Zalka. Tistega, kateremu so dejali Rudolf plavobradec.

Pavel. Ah, bah!

Zalka. Za boga! Kako sem se ga bala, kader me je grdó pogledal s svojimi debelimi očmi!

Pavel. Kaj praviš? Debele oči je imel?

Zalka. Debele, da, in čisto bele.

Pavel. Lej, lej! In zakaj te je grdo gledal s svojimi debelimi belimi očmi?

Zalka. Glejte, to je bilo zaradi moje botre — smijali se boste! Pred potovanjem, s katerega se več nij povrnil — saj veste, da je ta človek bil zmeraj na poti, zaradi svoje kupčije — bila sem mala deklica pri botri Genofevi, katera je zdaj branjevka — lepa debela žena — nu! — toliko vem, da se je prejšnji gospod, pokojni, kakor ga imenujete, vedno sukal okrog nje! Meni se zdi — pozneje sem to še le umela — meni se zdi, da sem mu bila na poti.

Pavel. Ah! Res?

Zalka. Gotovo je, da sem neki večer, ko sem se prav tiho približala rastlinjaku, v katerega je gospod lazil za botro, šlišala — da! prav na tanko slišala plosk —

Pavel. Poljuba?

Zalka. Ne, zaušnice — oh! take gorke zaušnice, katero mu je dala moja botra. (Smejé se.) Ha! ha! ha! poštena krepostna ženska — moja botra!

Pavel. Po tem takem je bil pokojni cel babjek?

Zalka. Hujšega ga nij bilo do devete vasí; letal je za vsemi ženami in deklicami in vedno je prepir imel z njihovimi možmi in ljubčki.

Pavel. In to je podoba, katera se mi vedno stavlja pred oči! — Povej mi, Zalka, kakošnega obraza je bil?

Zalka. Ali gospod nijste še videli njegovega portréta?

Pavel. Portrét? Ali je kateri tù?

Zalka. Dà, in prav velik, na koncu drugega rastlinjaka, tam, kjer je tako tema! Slika obrnena je z nosom k zidu: gospá sami so jo tje zaprli.

Pavel. K rastlinam, ki se redko nahajajo, kaj ne? Pojdi in poišči mi sliko.

Zalka. To nij mogoče; gospá so mi prepovedali dotakniti se je.

Pavel. Da, ali jaz — novi gospod — in ker je pokojni, saj veš, moj — torej pojdi, zala Zalka, saj med nama ostane: in če si morebiti hočeš kupiti kake trakí ali —

Zalka. Ah, vidim, da vi gospod niste skopúh kakor je bil pokojni! Le tukaj ostanite, jaz pa grem takoj po sliko. (Odide.)

Pavel. Skopúh tudi! Sama nravnost ga je bila. Tedaj je bila njegova telesna lepota tako izredna? Oh, ženske, vse ste enake! Da ima kdo le lep obraz —

Zalka (se vrne s podobo). Evo ga!

Pavel. Na, vendar enkrat vidim čudapolni predmet takó vztrajnega češčenja, tega toliko obžalovanega Jokonda —

Zalka. Čakajte, da ga malo ocedim. (Briše podobo s predpasnikom.) Na, zdaj ga pogledjte!

Pavel. Brrr — groza! Obraz, da bi ga postavil na vrt ptičem za plašilo! Bogme, strašen je!

Zalka. Zató mu je moja botrica dala za-ušnico — človek mora pravičen biti.

Pavel. Ta nos, gori zavihan! Pa ruta okoli vratú za ušesom nekje zadržnena kakor vrv! In meni se oporeka, da ne znam zavezati si zavratnik. Pojdi, pojdi, to je zgol domišljija; slika mu nij podobna.

Zalka. Oh, ne, ne, prav imate, gospod, nij mu podobna: trdili so, da ga je slikar lepšega naredil, kakor je bil.

Pavel. O presneta reč — to je sramota!

Kakšen pa sem potem jaz, če se prednost daje tej opici? Vedel sem pač, da nisem — ali nikoli ne bi bil mislil, da sem — čaj, Zalka, draga moja, odkritosrčno govori — kaj ne, da sem jaz prav grd?

Zalka. Vi, gospod? (Smeje se). Ha! ha! ha!

Pavel. Prav navaden človek?

Zalka (smeje se). Hi! Hi! Hi!

Pavel (oponašaje jo.) Kaj, ha, ha, ha! pa hi, hi, hi!

Zalka. Kaj še, gospod! Vi ste brhek, vi!

Pavel. Hm?

Zalka. In odličen.

Pavel. To me veseli! Ah, ti mi zopet daš življenje! (Jo objame.) Mična deklica — ta mali škrat!

Zalka. Kaj delate, gospod!

Pavel (ognjeno). Ti imaš vsaj dober okus, ti! Da, prosto dekle me zna ceniti — moja žena pa, lastna moja žena — oh Helojiza, nepravilna in slepa soproga! Prav imaš, da nad mene staviš najgrje človeško bitje, kar jih je narava ustvarila, pa glej, maščevanje ne bo izostalo — in če naletim na zal obrazek kakor je tale, pa bom tako le naredil — čaj — (Objame Zalko). Čaj, še enkrat!

Zalka (se brani). Kaj pa se vas je lotilo?!

Pavel (sili vanjo). Da, da, ti golobičica!

Zalka (se brani s podobo kakor s ščitom).

Pavel (kateri je objel podobo). Hu! Fej!

Zalka (smejé se). Ha! ha! ha!

Pavel (teče za njo). Čaki, čaki, izdajalka!
(Jo zopet objame.)

Helojiza (ki se prikaže). Kaj vidim!

Zalka. Oh, gospá! (Zbeži podobo skrivaje.)

Sedmi prizor.

Pavel. Helojiza.

Helojiza. Prav lepó takó! — Kar tukaj doma, dve stopinji od mene. Dobro, gospod!

Pavel (v zadregi). Dovolj mi, da govorim — najprej treba vedeti, kako se je vse godilo.

Helojiza. In še danes, davi ste predrznili se zagotovljati mi svojo ljubezen!

Pavel. Kako pa, zaničevano svojo ljubezen, svojo jezo, svojo —

Helojiza. Dovolj mi je! Kolika nenravnost! Še tega mi je manjkalo, da me tako sramotite. Ah! Rudolf ne bi bil nikdar —

Pavel. Dobro, pravo!

Helojiza (náglasom). Ne, gotovo ne!

Pavel. Verjamem, verjamem; on je bil tako zvest —

Helojiza. Da, gospod, da!

Pavel. Tako blag, tako nežnočuteč —

Helojiza. Da, da!

Pavel. In tako lep — ah, tako lep! —

Helojiza. Da, gospod, da, lep je bil.

Pavel (jezno). Ah, to je od sile! Akoprem sem ravnokar — akoprem vem —

Helojiza. Kaj, kaj veste?

Pavel. Že vem kaj! — (Zase:) Oj srečne misli! (Glasno.) Jaz vem, gospá, da nema ves svet vaših očij, in da se najde še kdo, ki je toliko pravičen, da se mu zdim jaz bolj ljubeznjiv, kakor nekateri drugi —

Helojiza (ironično). Čestitam vam — kaka krščénica!

Pavel. To ne meri nanjo, gospá, in če sem se prejle na videz spozabil za trenotek, zgodilo se je to zaradi tega, ka me je po nekem čudnem naključji obličje vaše hišne spomnilo na osobo — (Izdihnivši.) Ah!

Helojiza. Kaj ste rekli?

Pavel. O, spomin nekdanjih dnij — pred najino poroko —

Helojiza. Nu, le naprej s to izpovedjo! Na primer?

Pavel. To je pač čisto naravno; ali mari nema vsak svojih spominov?

Helojiza. Dovolite —

Pavel (gori in doli gredé). Oh, tako dobra, krotka, udana dušica!

Helojiza (za njim gredé). Gospod!

Pavel (kakor prej). Tako lepa, tako ljubeznjiva in — blondina!

Helojiza (kakor prej). Gospod!

Pavel. In tolikanj okusa je imela v svoji noši —

Helojiza (divja). Ali ne boste nehali?

Pavel (se ustavi). Da, gospá! Angelj je bila!

Helojiza. To mi je preveč — osramočena sem do smrti! Prav, gospod, vrnite se k oni, katera vas tako navdušuje.

Pavel. Kaj hočete, gospá, taka je le! Vsak ima svojo prošlost, vsak svojo ljubezen.

Helojiza. Bog varuj, da bi jaz motila vašo. Ah, ko bi bila to prej vedela! Ko ki bila to prej vedela!

Pavel. Ostali bi bili vdova, in prav bi bili stvorili. (Z navdušenjem.) Ah, draga — Pavlina!

Helojiza. Kaj?!

Pavel. Ti ne bi bila nikoli —

Helojiza. Kako ste rekli, gospod? Draga —

Pavel (navdušeno). Draga Ernest — ne, draga Pavlina! Jaz nijsem spoznal tvojega nagnenja! Ah, ti ne bi bila nikoli --

Helojiza. Le naprej, gospod, prosim!

Pavel (navdušeno). Ah! Ti, ti si me ljubila le zavoljo mene! Vzvišena stvar si bila in vendar tako skromna! Da, gospá, vzvišena je bila, ali jaz sem bil ravno tako neusmiljen kakor sebičen!

Helojiza. Če jo tako obžalujete, kdo vam brani, da se vrnete k njej?

Pavel. Res? Vi, vi mi to svétujete?

Helojiza. Da, sita sem tega življenja; boljše je naravnost konec stvoriti mu.

Pavel. Ne zamerite — ali sem prav razumel: vi zahtevate ločitev?

Helojiza. Da, gospod, da, ločiva se, in to kar najprej mogoče.

Pavel. Vi to zahtevate?

Helojiza. Gotovo, gospod, gotovo, jaz —

Pavel. Dobro, zgôdi se vaša volja — še danes!

Helojiza. Zanašam se na to.

Pavel. Takoj, gospá, takoj!

Osmi prizor.

Prejšnja. Fernambuc. Nekaj pozneje **Hermina**.

Fernambuc (hiteč k Pavlu, ne vidé Helojize). Govoril sem z našim izvrstnim notarjem in zvedel — (Zapazivši Helojizo.) Oh!

Pavel. Ravno prav prideš, prijatelj, ti se tudi spoznaš v tacih rečéh — gospá in jaz hočeva ločiti se.

Fernambuc. Kaj si rekel? Ločiti se — in jaz sem uredil življenje za štiri!

Helojiza. Da, gospod; še danes pojde eden naju od tod, ali gospod ali pa jaz.

Pavel. Pojdem pa jaz!

Fernambuc. Ali je mogoče? Tak hrup napraviti!

Pavel. Hrupa nij treba ni škandala: takoj nama naredi načrt, kako se z lepo doseže ločitev.

Hermina (ki vstopi v salon). Ločitev! Kaj čujem?

Helojiza. Da, teta, skleneno je in preverjena sem, da vi mi boste pritrdili, vi, ločena soproga, katero je groza možitve!

Fernambuc. Tako?

Hermina (živo). Kaj čenčaš? O, nikakor

ne! Govorila sem le o prvi možitvi, ali druga, o moj bog, druga —

Helojiza. Ah! Prav ste imeli, ko ste mi rekli, da so vsi možki nehvaležniki, sebičneži —

Hermina. Jaz sem to rekla? (Fernambucu.) Nikoli; nikar je ne poslušajte! Ubogi siroti se je pamet zmešala. — (Helojizi.) Pojdi z menoj, da se utolažiš —

Helojiza (se prime tete pod pazuhu). Da, tetka moja, vi mi bodite podpora, tolažba — odslé hočeva skupaj živeti — zmerom!

Hermina (Fernambucu). Ne, ne; jaz tega ne želim; gospod Fernambuc, midva se še vidiva! (Odide s Helojizo na desno.)

Deveti prizor.

Pavel. Fernambuc.

Fernambuc. Ni besedice ne umejem! Povej mi, kako je vse do tega prišlo?

Pavel. Eh! — Na mojo vero — vse zavoljo —

Fernambuc. Pokojnega?

Pavel. Dà! — Lepe novice sem zvedel o njem.

Fernambuc. In jaz še le, jaz!

Pavel. Ti tudi? Ta je lepa!

Fernambuc. Butec je bil! V Cochinchino z ladijo prišedši je z rumom ondašnje prebivalce tako opijanil, da so, ko jim je bila pijača njihove glave vnela, njemu njegovo glavo odbili — to se razvidi iz notarskih aktov. Zanimljiv konec, kaj ne?

Pavel. Da, butec je bil, in kar je še hujše, skopuh, norec, pijanec! In vrhi tega, to je pa nad vse — videl sem ga, prijatelj, videl sem ga!

Fernambuc. Kakó? Kje pa?

Pavel. Tukaj!

Fernambuc. Kaj?

Pavel. Na platnu — strašna prikazen — iz vrste najgrjih opic, prav gorila! Vraga! Tacega grozila menda vendar nij ljubila.

Fernambuc. Se vé da ne, črtila ga je; saj mi je notar povedal.

Pavel. Ah, o tem nij dvomiti! Pa čemu tedaj ta komedija?

Fernambuc. Čemu? E, prijatelj, nekatere ženske se z vsakim kdor pride zaljubljeno pogledujejo, samo da možé dražijo in jih na vrvici obdržé. Glej, tvoja žena je ravno to uganjala.

Pavel. Ah, to je sramotno, in kazen zasluži! Žal mi je, kajti ljubim jo, ali koristilo bode za prihodnjost —

Fernambuc. Kaj nameravaš?

Pavel. Pripraviti se na odhod.

Fernambuc. Oditi hočeš?

Pavel. Da — (Zase:) za toliko časa, da me ona spet nazaj pokliče.

Fernambuc. Ali zares misliš?

Pavel. Za trdno sem sklenil.

Helojiza (malo odpre vrata). Kakšen šum — poslušajmo.

Pavel (zase). Evo je! (Prav glasno.) Da, čez eno uro me ne bo več tukaj. Pripravi ločitveno pismo, prijatelj, takoj ga pripravi, da mi bo še moči podpisati ga.

Fernambuc. Nu, da, da, précej — kako se ti pa mudi!

Pavel (vedno prav glasno). Justin, Justin, prinesi moj kovčeg! — Ločiti se hočem vsakako. Justin! (Odide na levo.)

Fernambuc. Stoj, prijatelj — (Vrata na levi se zapró tist hip, ko se odrpó desna.)

Deseti prizor.

Fernambuc. Helojiza.

Fernambuc. Ves raz sebe je! — (Zapazivši Helojizo, zase:) E, vendar ne preveč — videl

jo je — zdaj pridem jaz na vrsto. (Gredé k vratom na levi, s povzdignenim glasom.) V pet in dvajsetih minutah vlak odrine; glej, da ga ne zamudiš. (Vrnivši se sede k mizi, kakor da bi ne bil videl Helojize.) Nu, pa pripravimo to pismo!

Helojiza (bližaje se). Kaj pravite, gospod?

Fernambuc. Ah, ne zamerite gospá, nijsem vas videl! V mislih sem imel ločitveno pismo, za katero se tako mudí.

Helojiza. Mudi se?

Fernambuc. Sabo je hoče vzeti.

Helojiza. Eh, čemu taka naglica?

Fernambuc. Ali nijste ravnokar sami rekli, da eden od vaju mora iz hiše?

Helojiza. Da, gotovo, rekla sem to, pa — kam neki gre? Ah, moj bog! Tisto žensko gre iskat, tisto Pavlino!

Fernambuc (zase). Oho, ti ga ljubiš! Čakaj — prisilil te bom, da boš to sama obstala!

Helojiza. In vi gospod, ki se imenujete njegovega prijatelja, vi ste mu prigovarjali —

Fernambuc (ustajaje). Naj odpotuje? — Da, gospá! (Skrivnostno.) On nij mogel dalje tukaj ostati —

Helojiza. Kaj, kaj?

Fernambuc (skrivnostno). In ta ločitev nij mogla priti ob bolj priličnem času.

Helojiza. Zakaj?

Fernambuc. Ali še nič ne veste? — Res ne?

Helojiza. Nič, gospod, niti ne razumem —

Fernambuc. Razložiti vam hočem vse, gospá, toda pripravite se na veliko iznenádjenje — pa kaj je to? — na neizmerno radost.

Helojiza. Kaj pravite?

Fernambuc (tiho). Upajte, gospá, upajte!

Helojiza. Ah, gospod! Ali mislite, da me še ljubi?

Fernambuc. Ali bi se sicer vračal?

Helojiza (kazaje na leva vrata). Vrnil se bode?

Fernambuc. Kdo?

Helojiza. On.

Fernambuc. Hm! Pa vam res nobeden nij nič povedal. Poslušajte torej: tist tujec, tist skrivnostni kupec, katerega sem se bal, misleč, da bo dražil, nij prišel kupovat posestva po naših krajih, ampak le zvedeti je hotel nekaj.

Helojiza. Dobro, dobro! Pustiva tujca — ali on, on! Vi ste rekli, da se bo vrnil?

Fernambuc. Božja previdnost vse vlada! Po čudeži, katerega bi se človek nikdar nadejati ne bil smel, zopet najdete danes svojo srečo — nekdanjega soproga!

Helojiza (prestrašena odskoči in vzklikne). Ah!

Pavel (ki malo odpre vrata na levi). Kaj jej neki pripoveduje? (Izgine.)

Helojiza (Fernambucu). Kaj, kaj ste rekli, gospod?

Fernambuc. Oh, nikar se ne bojte; vse to je le naključje.

Helojiza. Naključje?

Fernambuc. Ali ste vi krivi, da je tam doli, v Oceaniji, deželna vlada tako slabo uredjena? Vi ste verjeli, kar se je poročalo; kdo more zato? Verjel je ves svet!

Helojiza. Za boga svetega, kaj mi boste povedali?

Fernambuc. Kar je meni povedal notar, kar je on sam še le danes zvedel iz tegale pisma — (Izvléče papir iz žepa, pa ga jej ne pokaže.) Popotnik, kateri se po tolikih izkušnjah vrača v domovino —

Helojiza. Naprej, naprej!

Fernambuc. Je — je —

Helojiza. Kdo?

Fernambuc. Gospod Pontorson.

Helojiza. Ah! (Se zgrudi na stol.)

Fernambuc. Zalka, Zalka! (Pavlu, ki pride.) Mala omedlevica! Ne bo nič hudega — to je od straha, katerega sem jaz pozval. (Pavel odide.)

Zalka (priteče). O, moj bog! Gospá — gospá! (Jej mane roki.) Ah! Zaveda se, zaveda —

Fernambuc. Draga gospá, to sem naprej vedel, da te sreče nad vsako mero niste —

Helojiza. Kaj? Kaj ste mi pravili? On! Ta človek —

Fernambuc. Živí.

Helojiza. Ne! Ne! To nij mogoče!

Fernambuc. Za res, vrnil se je.

Helojiza. Nij se! Jaz vam pravim, da se nij!

Fernambuc. Nikar se ne bojte, postava govori za vas: druga možitev je neveljavna; le prva velja.

Helojiza. Ne, ne, druga velja.

Fernambuc. Prva!

Helojiza (krepko). Druga, druga!

Fernambuc. Ali hočete več vedeti nego odvetnik? Potrpíte; predno mine ura, porekó vam: Gospá Champagnolova, raztrgajte svoje vezí! Gospá Pontorsonova, pritegnite spet svoje!

Helojiza. Nikoli! Nikoli ne!

Enajsti prizor.

Prejšnja. Pavel (pride iz svoje sobe, v popotni obleki s torbico v roki).

Helojiza (oklene se Pavla okoli vrata). Ah, moj prijatelj! Ubogi moj prijatelj!

Pavel. Kaj je? (Izpusti torbico in klobuk.) Kaj hočete?

Helojiza. Hitro, bežíva, ne zgubiva ni minute, dragi moj Pavel!

Pavel (se dela jeznega). Dragi vaš Pavel!

Helojiza. Pojdi! Brž, brž; pojdiva skupaj.

Pavel. Nikakor ne; jaz pojdem sam, gospá!

Helojiza. Ah, nikar me ne zapusti, brani svojo ženo!

Pavel. Braniti jo? Zoper koga?

Helojiza. Zoper — Rudolfa!

Pavel. Plavobradca?

Helojiza. Da, Plavobradca! — Ah, da me ne najde tukaj! (Pozvoni.) Zalka! Zalka! (Zalki, katera prinese kozarec vode:) Moj klobuk, moj plašč.

Pavel. Ti moj bog! Tej revici možgani vró!

Helojiza. Ker je on vrnil se!

Pavel. Vrnil se je? Kolika sreča — za vas!

Helojiza. Pa ne, ne!

Pavel. Ko ste ga tako ljubili!

Helojiza. Njega? Tako grdobo!

Pavel. Pa ste vendar dejali —

Helojiza. Legala sem se — da bi izbudila tvojo ljubezen! — Tebe, tebe ljubim; njega zopet videti, njega — o groza! Rajši skočim skozi okno.

Pavel. Kaj še!

Helojiza. Zalka, ali bo kaj? Hitro, hitro!

Dvanajsti prizor.

Prejšnji. **Hermina. Zalka** (prinese Helojizin klobuk in plašč).

Hermina. Moj bog, kakšen šum! Kaj pa se godi tukaj?

Helojiza (oblačeča se naglo). Z bogom, teta, z bogom!

Pavel (objemaje Hermino). Z bogom, teta!

Helojiza. Pavel in jaz, midva beživa.

Hermina (prestrašena). Kako?

Helojiza. Dà, da uideva tistemu, katerega jaz črtim —

Hermina. Komu?

Pavel. Plavobradec je od smrti ustal, zato mene Helojiza od tod pelje! Bog vas obvaruj, teta!

Hermina. Kaj slišim?

Helojiza (svoji teti). Prosim, bodite tako dobri in pošljite za nama moje reči, kamor vam bom naznanila! Pred vsem pa molčite — varujte skrivnost! Hitro, hitro, Pavel, pojdi, moj dragi! (Vleče Pavla proti vratom.)

Fernambuc. Le trenotek potrpite, prosim: zmotil sem se. (Zase.) Ko bi se mi posrečilo, na en mah zadeti dve muhi.

Helojiza. Zakaj naju zadržuje?

Fernambuc. Zató, ker se bojim, da ne bi napravil kake zmešnjave.

Helojiza. Kako to?

Fernambuc. Vsi govorite o Rudolfu! Ali tist, ki živi, tist, ki se je vrnil, je gospod „A.“ Pontorson — — „A.“

Hermina. Ah! Anastazij! (Se zgrudi na stol.)

Fernambuc. Zalka, Zalka!

Zalka. Ah, moj bog!

Fernambuc. Omedlevica!

Zalka (mane roki Hermini). Gospá, gospá! — Ah, zaveda se, zaveda!

Fernambuc. Ne zamerite, draga gospá, ta boleč udarec —

Hermina (ustajaje). Pustite me — kje je, kje je moj Anastazij?!

Fernambuc. Dovolite —

Hermina (ponosno). Ne besedice več, gospod Fernambuc, ne govorite mi nikdar več o svoji ljubezni.

Fernambuc (Pavlu). Na! Lepo sem naletel; dober sem bil le, dokler boljšega nij bilo.

Hermina. Ali kedaj pride moj Anastazij?

Fernambuc. Kader bode sosedna hiša zadosti prostorna zanj —

Hermina. Kaj?

Fernambuc. Zanj pa za njegovo ženo in njijne štiri otroke.

Hermina (se zopet zgrudi na stol). Drugo je vzel! (Se vzdigne.) Ah, dragi moj gospod Fernambuc!

Fernambuc. Le počasi! (Zase.) To nij ženska, to je elastična žoga.

Helojiza (Pavlu). Dragi moj! Igrala sem nevarno igro — odpovem se jej. Nikdar več ne bom jaz govorila o —

Pavel. Rudolfu —

Helojiza. Ti pa nikdar o —

Pavel. Pavlini!

